

YEREL GÜNDEM 21

Sadun EMREALP

IULA-EMME Genel Sekreter Yardımcısı, Yerel Gündem 21 Projesi Ulusal Koordinatörü

GÜNDEM 21

Gelecek yüzyıla açılan yolda "sürdürülebilir gelişme" konulu Gündem 21'in çıkış noktası, Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da yapılan ve "Yeryüzü Zirvesi" olarak adlandırılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'dır.

Dünya çevre hareketi açısından bir dönüm noktası niteliğini taşıyan Rio Konferansı, yalnızca "sürdürülebilir gelişme" kavramını yaşantımıza sokmakla kalmayarak, katılımcı mekanizmaların ve süreçlerin önce Birleşmiş Milletler'ce, ardından da tüm hükümetler ve diğer kurum ve kuruluşlarca benimsenmesini (ya da en azından dikkate alınmasını) sağlamıştır.

Konferans'ta, aralarında *Gündem 21*'in de bulunduğu beş uluslararası belge kabul edilmiştir.

Kısa bir süre içinde Birleşmiş Milletler'in en tanınmış belgelerinden biri durumuna gelen *Gündem 21*, "sürdürülebilir gelişme" kavramının yaşama geçirilmesine yönelik bir eylem planı niteliğindedir.

Gündem 21 üç ana ve bir tamamlayıcı kısımdan oluşmakta ve toplam 40 bölümü içermektedir. Katılımcı yaklaşımın, bu öncelikli konuların tamamına yansımış olduğu görülmektedir.

Gündem 21, "İnsanlık, tarihsel bir dönüm noktasındadır", cümlesiyle açılmaktadır. Uluslar arasında ve ulusların kendi içindeki eşitsizliklere, giderek artan yoksulluk, açlık, hastalıklar ve cehalete, ekosistemlerdeki süregiden kötüleşmeye dikkat çekilmektedir.

Çıkış yolu olarak ise, temel gereksinimlerin karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, ekosistemlerin daha iyi korunmasını ve yönetilmesini ve daha güvenli bir geleceğe giden yolun yapı taşlarının döşenmesini sağlayacak küresel ortaklık kavramı gündeme getirilmektedir.

Gündem 21, gelecek yüzyılda çevre ve kalkınmayı etkileyen tüm alanlarda hükümetlerin, yerel yönetimlerin,

tüm bağımsız sektörlerin üstlenmesi gereken faaliyetleri tanımlayan, hükümetler tara-fından kabul edilen en geniş kapsamlı eylem planıdır.

Gündem 21, içerdiği tüm program alanları için bir politik taahhütler belgesi oluşturmaktadır.

Gündem 21'in temel yaklaşımı, tüm program alanlarına yönelik finansman politikalarının belirlenmesi, yeni kaynakların yaratılması, uygulanabilir teknik ve ekonomik araçların belirlenmesi, merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerinin desantralizasyon anlayışı doğrultusunda güçlendirilmesi, hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve en önemlisi, halkın etkin katılımının sağlanması gibi öncelikler üzerine bina edilmiştir.

Gündem 21'de yer alan tüm program alanlarının başarıyla uygulanabilmesinin gereği ve önkoşulu olarak, "çok-aktörlülük" ve "toplumsal uzlaşma" aranması getirilmektedir. Bu bağlamda, Rio Deklarasyonu ve *Gündem 21*'in belirleyici özelliklerinin başında, "toplumsal uzlaşma olmadan sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşamaz" görüşü gelmektedir.

YEREL GÜNDEM 21

Yerel Gündem 21, öncelikli yerel sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanması ve uygulanması yoluyla yerel düzeyde *Gündem 21*'in hedeflerine ulaşılmasını amaçlayan katılımcı, çok-sektörlü bir süreçtir.

Gündem 21'in 28. Bölümü, "*Gündem 21*'in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri" başlığını taşımaktadır.

Gündem 21 içerisinde "Yerel Gündem 21" kavramının getirildiği bu bölümde yerel yönetimlerin, halka en yakın yönetim kademesi olarak, sürdürülebilir gelişme konusundaki yaşamsal konularının altı çözümlenmektedir.

Bu başlık altında yer alan temel hedef ve yaklaşımlar, "katılımcılık" üzerine bina edilmiştir.

Bu bölümde, dört ana hedef ortaya konmaktadır:

Birinci ana hedef olarak, "1996 yılına gelindiğinde, her ülkedeki yerel yönetimlerin çoğu, kendi belde halkları ile bir danışma süreci üstlenmiş ve yerel topluluk için bir Yerel Gündem 21 konusunda görüş birliği sağlamış olmaları" gösterilmektedir.

Belirtilen hedef yıl geride bırakılmış olmakla birlikte, belde halkı ile birlikte yürütülecek katılımcı bir süreç için "geç kalınmış" değildir.

İkinci olarak, "1993 yılına gelindiğinde, uluslararası topluluk, yerel yönetimler arasında gittikçe artan bir işbirliğini hedefleyen bir danışma sürecini başlatmış olmalıdır", hedefine yer verilmektedir.

Hedef yıl yine oldukça gerilerde kalmakla birlikte, uluslararası topluluk ile yerel yönetimler arasındaki işbirliğinin artırılması ve uluslararası ölçekte yerel yönetimler arasındaki işbirliğini güçlendirici adımların atılması, giderek daha büyük önem kazanmaktadır.

Üçüncü ana hedef olarak, "1994 yılına gelindiğinde, deneyim ve bilgi alışverişini zenginleştirmek amacıyla yerel yönetim birlikleri ve diğer yerel yönetimlerin temsilcileri arasındaki koordinasyon ve işbirliği düzeyi geliştirilmiş olmalıdır", denmektedir.

Bu önemli hedef de, zaman aşımına uğramaksızın, sürekli geliştirilmeyi gerektirmektedir.

Dördüncü ve son ana hedef olarak, "her ülkedeki tüm yerel yönetimler, karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine kadınların ve gençlerin etkin olarak katılımını sağlayacak programlar geliştirmeye ve uygulamaya teşvik edilmelidir", ifadesine yer verilmektedir.

Yukarıdaki hedeflere ulaşılmasına yönelik faaliyetler kapsamında her yerel yönetimin, hemşehrilerle, yerel kuruluşlar ve özel sektör kuruluşlarıyla diyalog içerisinde, kendi Yerel Gündem 21'lerini geliştirmeleri gerektiği belirtilmektedir.

Önemli bir nokta olarak, "Gündem 21'in hedefleri doğrultusunda yerel yönetimlerin, kendi programlarını, politikalarını ve yönetmeliklerini, benimsenen yerel programları esas alarak gözden geçirmeleri ve değiştirmeleri" gereğine dikkat çekilmektedir.

Görüldüğü gibi, Yerel Gündem 21, yerel düzeyde *Gündem 21*'in hedeflerine ulatılmasını amaçlayan katılımcı, çok-sektörlü bir süreci nitelendirir.

Yerel Gündem 21 süreci, öncelikli yerel sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, stratejik bir planın hazırlanmasını ve uygulanmasını gerektirmektedir. Bu süreç, çeşitli katılımcı mekanizmaları içeren ve yerel ortaklıklara dayalı "yönetişim" anlayışının yaşama geçirilmesini gerekli kılmaktadır.

Katılma ve ortaklıklara dayalı olmayan yerel eylem planları hazırlama girişimleri, ne denli iyiniyetli olurlarsa olsunlar ve kendilerine ne ad verilerse versinler, Yerel Gündem 21 olmaktan uzak düşeceklerdir!

Yerel Gündem 21 Süreci

